הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם סִימָן קנח

ה שם (ס״ רפג ע״ש).
ו פְּתָחִים קט״ו (ע״א).

אוֹכֵל אֶלָּא (ט) פָּחוֹת מִכַּבֵּיצָה, יִטֹּל יָדָיו וְלֹא יְבָרֵךְ: **ג** [ה]אִם אוֹכֵל (י) פָּחוֹת (ג) מִכַּזַּיִת, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁאֵין צָרִיךְ נְטִילָה: **ד** [ו]אִם אוֹכֵל (יא) דָּבָר (ד) [ד] (יב) שֶׁטְּבוּלוֹ (יג) בְּאֶחָד מִשְׁבָּעָה (ה) מַשְׁקִין שֶׁפִּימָּנָם י״ד שֶׁחַ״ט דָּ״ם (דְּהֵינוּ (ו) יַיִן, (ז) [ז] (יד) דְּבַשׁ, (ח) [ח] (טו) שֶׁמֶן,

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ד [ד] שֶׁטְּבוּלוֹ. עַיִן בְּאֵר הַיטֵב, וְכָתַב בְּרִכְּי יוֹסֵף (סק״ה) אוֹתָם שֶׁשּׁוֹקְעִים פֵּרוֹת בְּפִיהֶם לְנַקּוֹתָם וְנוֹטְלִים וְאוֹכְלִים גַּם כֵּן חָשִׁיב טְבוּלוֹ בְּמִשְׁקֶה וּרְאִיָּה מֵחַרְסֶת עַיִן שָׁם בְּשֵׁם מֹהֲרַ״ז גִּיטִּין (הו״ד בס׳ אגרות באהליך דף י ע״ג), וְכֵן כָּתַב אֶחָד קָדוֹשׁ בְּחִשּׁוּבָהּ כָּתַב יָד, הַיָּרָק שֶׁרְחָצוּהוּ (הגב״י סק״ב) וּבְכַמָּה הַלְכוֹתָיו חָשִׁיב טְבוּלוֹ בְּמִשְׁקֶה, וְכֵן מוֹכִח מִתְּשׁוּבַת הָרַדְבָּ״ז סִימָן פ״ג (אלף קנ) עַיִן שָׁם: **[ז] דָּבָשׁ.** עַיִן בְּאֵר הַיטֵב וְעַיִן בְּפָנִים מְאִירוֹת חֵלֶק ג׳ סִימָן כ״ג שֶׁכָּתַב רְאִיָּה מִשָּׁפָּה (קמד:) דְּמַשְׁקֶה הָבֵא לְאָכֹל כְּאָכֹל דְּמֵי וּכְדִבְרֵי הַמְּגַן אַבְרָהָם (סק״ז) עַיִן שָׁם. וְעַיִן בְּתְשׁוּבַת פְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה סִימָן ס״ח **[ח] שֶׁמֶן.** עַיִן בְּאֵר הַיטֵב, וְעַיִן בְּתְשׁוּבַת פְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה סִימָן ס״ח

בְּאֵר הַיטֵב

ג (ג) מִכַּזַּיִת. הַלֶּחֶם חֲמוּדוֹת (דברי חמודות חולין פ״ח אות עב) וְהַמְּגַן אַבְרָהָם (סק״ד) כָּתְבוּ דְּכָל הַפָּעִיף זֶה הוּא בְּטָעוּת, וְנָסְחָא הַיְשָׁרָה צְרִיכָה לִהְיוֹת דָּעַל פֵּרוֹת מִכְּבֵיצָה אֵינוֹ צָרִיךְ נְטִילָה עַיִן שָׁם. וְעַיִן בַּ״ח (ס״ג) וּבְשִׁיעֲרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב״י סק״ב) וּבְיַד אַהֲרֹן (הגב״י) וּבְמַטֶּה יוֹסֵף חֵלֶק ב׳ סִימָן ח״י (אות ז): **ד (ד) שֶׁטְּבוּלוֹ.** וְדָבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לִטְבֹּל בְּמַשְׁקֶה אֵינוֹ צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם דְּתִפְתֹּה אַצַּל כָּל אָדָם. הַשּׁוֹבֵל אִצְטְבָּעוֹ (קמד:) דְּמַשְׁקֶה הָבֵא לְאָכֹל כְּאָכֹל דְּמֵי וּכְדִבְרֵי הַמְּגַן אַבְרָהָם (סק״ז) עַיִן שָׁם. וְעַיִן בְּתְשׁוּבַת פְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה סִימָן ס״ח **[ח] שֶׁמֶן.** עַיִן בְּאֵר הַיטֵב, וְעַיִן בְּתְשׁוּבַת פְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה סִימָן ס״ח

בְּכָלַל יַיִן. מֹשֶׁה יוֹסֵף שָׁם (סק״ א): **(ו) דְּבַשׁ.** הֵיינוּ שֶׁל דְּבוֹרִים וְלֹא דְּבַשׁ תְּמָרִים. עֵרֶב אֶחָד מִשְׁבָּעָה מַשְׁקִין הַלָּלוּ עִם שְׁאָר מַשְׁקִין גְּמוּר דְּבַשׁ שֶׁל דְּבוֹרִים עִם דְּבַשׁ תְּמָרִים וְכֵיוָצֵא אֲזִלִינַן בָּתַר רֻבָּא אִי רֻבָּא מִשְׁאָר מַשְׁקִין אֵינוֹ צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם. מַחֲצָה לְמַחֲצָה צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם. מֹשֶׁה יוֹסֵף חֵלֶק ב׳ סִימָן י״ח (סק״י). דְּבַשׁ הַמְרֻחָקֶת וְכֵן לְכָל הַמַּשְׁקֶה שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל רֻבּוֹ הַדְּעוֹת אִי הֲוֵי מַשְׁקֶה אוֹ לֹא. עַיִן מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ז) וְעַ״ז (סק״ז) וּבְרִכַּת הַזָּבָח (מנחות לא. ד״ה חוס״) וּבְהַרְדָּבָ״ז (ס׳ אלף קנב) וּמַהֲרִי״ט (ח״א סי׳ עז) וּבְיַד אַהֲרֹן (הגב״י). וּבִתְשׁוּבַת מֹשֶׁה יוֹסֵף חֵלֶק ב׳ סִימָן י״ח (סק״ כד) הָעֲלָה לְהַלָּכָה דְּאִם הוּא מֵרֹב צְלוּל בֵּין שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל עִם מִין אַחֵר צָרִיךְ נְטִילָה. וְאִם אֵין כָּאן מֵרֹב אֶלָּא שֶׁהוּא קָרוּשׁ וְיָכֹל הָרֵי הוּא אֹכֶל וְאֵין צָרִיךְ נְטִילָה, וְאִם הוּא קָרוּשׁ אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ יָכֹל לְמַשְׁקִים צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם, וְאִם לְאו אֵינוֹ צָרִיךְ נְטִילָה. וּבְיָמִים אֲפִלּוּ הֵם קְרוּשִׁים וְיֵבְשִׁים כְּאֶבֶן אִם חָשֵׁב עֲלֵיהֶם לְמַשְׁקֶה צָרִיךְ נְטִילָה. וְאִם הֵם מְבֻשָּׁלִים עִם מִין אַחֵר וְאֵין שָׁם מֵרֹב אֶלָּא מַשְׁקֶה מְבֻלָּע בְּתוֹךְ הָאֹכֶל וְנַעֲשֶׂה הַכֹּל גּוּף אֶחָד אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לַחְלוּחִית טוֹפֵחַ עַל מִנַּת לְהַטְפִּיחַ מַשְׁקֶה דְּהֵינוּ נְטִילָה עַד כָּאן: (ה) שֶׁמֶן זַיִת

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

אִם קָבַע סְעוּדָה עֲלֵיהֶם, וּכְדִלְקָמָן בְּסִימָן קס״ח סָעִיף ח׳. וְשִׁעוּר קְבִיעַת סְעוּדָה גַּם כֵּן יִתְבָּאֵר שָׁם בְּעָזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאִם כְּשֶׁהִתְחִיל לֶאֱכֹל לֹא הָיָה בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל רַק מְעַט, וְאַחַר כָּךְ נִמְלַךְ לֶאֱכֹל עוֹד (ט) כְּשִׁעוּר קְבִיעוּת, צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם וּבִרְכַּת הַמּוֹצִיא וּכְמוֹ שֶׁיְּבֹאַר שָׁם לְקַמָּן בְּסָעִיף ו׳ עַיֵּן שָׁם: **ב (ט) פָּחוֹת מִכַּבֵּיצָה וְכוּ׳.** הַטַּעַם מִשּׁוּם דִּלְעִנְיַן טֻמְאָה פָּחוֹת מִכַּבֵּיצָה אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה (ט) מִדְּאוֹרַיְיתָא, וְלֹא יִשְׁמַע עַל יְדֵי הַיְדָיִם, לָכֵן יֵשׁ לוֹמַר דְּגַם עַל הַנְּטִילָה לֹא גָּזְרוּ, אוֹ אֶפְשָׁר כֵּיוָן דִּלְעִנְיַן בְּרָכַת הַמָּזוֹן חָשִׁיבָא אֲכִילָה, דְּהָא קְיָימָא לָן (סר׳ קפד ס״ו) דִּמְבָרְכִין בְּרָכַת הַמָּזוֹן עַל חֲשִׁיבָא גַּם לְעִנְיַן נְטִילַת יָדַיִם, וְלֹא פָּלוֹג חֲכָמִים בְּתַקָּנָתָן, וְלָכֵן יִטֹּל יָדָיו וְלֹא יְבָרֵךְ, דִּבְרָכָה אֵינָהּ מְעַכֶּבֶת הַנְּטִילָה. וְדַע דְּאִם הָיָה בָּאֹכֶל שִׁעוּר כַּבֵּיצָה אֲפִלּוּ בְּלֹא קְלִפָּתָהּ לְכַלַּי עִלְּמָא צָרִיךְ נְטִילָה בִּבְרָכָה וְדַגּוּל מֻרְכָּבָה וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים]: **ג (י) פָּחוֹת מִכַּזַּיִת וְכוּ׳.** דְּזֶה לֹא חָשִׁיבִי אֲכִילָה אַף לְעִנְיַן בְּרָכַת הַמָּזוֹן, וְהִנֵּה הַשּׁ״ז (סק״ג) פָּסַק כֵּן לְדִינָא דְּאֵין צָרִיךְ נְטִילָה, וְכֵן הוּא דַּעַת הַבַּ״ח (ס״ג), וְכֵן הִסְכִּים הַגְּרָ״א (סק״ז) וְהַבְּרָכִי יוֹסֵף (סק״ד), וְהֵבִיא כֵּן בְּשֵׁם הָרַשְׁבַּ״ץ (מאמר חמץ חלק ג), וְדַעַת הַלֶּחֶם חֲמוּדוֹת (דברי חמודות חולין פ״ח אות עב) [א]וְהַמְּגַן אַבְרָהָם (סק״ד) וְאַלִּיָּה רַבָּה (סק״ד) וְעוֹד אַחֲרוֹנִים דְּאַף בְּפָחוֹת מִכַּזַּיִת דִּינוֹ כְּפָחוֹת מִכַּבֵּיצָה, וְיִטֹּל יָדָיו וְלֹא יְבָרֵךְ, וְעַל כֵּן לְכַתְּחִלָּה נָכוֹן לְהַחְמִיר בָּזֶה. [ב]וְדַע דְּשִׁעוּר כַּזַּיִת דְּצָרִיךְ נְטִילָה לְכַלַּי עִלְּמָא (י) הוּא אַף אִם הָיָה מְפֹרְרִין דַּיְקִין מְצֻטְרָפִין, וְאִם הָיָה כְּבֵיצָה שְׁלֵמָה מְהַפְּרְרִין צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל הַנְּטִילָה גַּם כֵּן]. [ג]אִם אֹכֶל מְעַט פַּת לְמַתַּק חֲרִיפוּת הַשְּׁתִיָּה, בְּאֹפֶן הַמְבֹאָר לְקַמָּן סִימָן רי״ב (ס״א) דְּאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא מְשׁוּם דְּהוּא טָפֵל לְהַשְׁתִּיָּה, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּגַם נְטִילַת יָדַיִם אֵין צָרִיךְ אַף אִם יֵשׁ בּוֹ כַּבֵּיצָה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּצָרִיךְ, עַיֵּן אַלִּיָּה רַבָּה (סק״ד), (י״ט) וּבְפָחוֹת מִכַּזַּיִת נִרְאֶה שֶׁבְּוַדַּאי יֵשׁ לִסְמֹךְ שֶׁלֹּא לְהַצְרִיךְ נְטִילָה בָּזֶה אַף לְכַתְּחִלָּה, דִּבְלָאו הָכִי יֵשׁ מְקִלִּין וְכָנַ״ל, אַף בְּכַזַּיִת אוֹ כַּבֵּיצָה יִטֹּל יָדָיו וְלֹא יְבָרֵךְ עַל הַנְּטִילָה מֻחְמֶרֶת סָפֵק: **ד (יא) דָּבָר וְכוּ׳.** הֵינוּ אֲפִלּוּ יָרָק וּפֵרוֹת וּבְשָׂר, וְאַף עַל גַּב דְּעַל פֵּרוֹת לֹא תִּקְּנוּ נְטִילַת יָדַיִם, הָתָם הַפֵּרוֹת עַצְמָן לֹא נִטְמְאוּ מֵהַיָּדַיִם, שֶׁהַיָּדַיִם שְׁנִיּוֹת הֵן, וְאֵין שֵׁנִי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחֻלִּין, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁטְּבוּלִין בְּמַשְׁקֶה, וּבְמַשְׁקֶה קַיְימָא לָן דְּנִגִּיעָה בְּיָדַיִם מְטַמֵּא אוֹתָן לִהְיוֹת תְּחִלָּה, תִּקְּנוּ לִטֹּל אֶת הַיָּדַיִם שֶׁלֹּא יִתְטַמְּאוּ הַמַּשְׁקִין עַל יָדָם, וְיִסָּפְלוּ אַחַר כָּךְ גַּם הָאֹכֶל: **(יב) שֶׁטְּבוּלוֹ.** וְאוֹתָן (יג) שֶׁשּׁוֹקְעִין פֵּרוֹת אוֹ יָרָק בַּמַּיִם לְנַקּוֹתָן חָשִׁיב טְבוּלוֹ בְּמַשְׁקֶה. (יג) וְדָבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לִטּוֹבְלוֹ אוֹ לְהִיוֹת עָלָיו מַשְׁקֶה אֵין צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם, דְּמִלְּתָא דְּלֹא שְׁכִיחָא הִיא וְלֹא גָּזְרוּ בָּהּ רַבָּנָן. הַשּׁוֹבֵל אֶצְבָּעוֹ בְּמַשְׁקֶה וּמוֹצִץ אֵין צָרִיךְ נְטִילָה, דְּלֹא תִּקְּנוּ נְטִילַת יָדַיִם לְשִׁחְיַת מַשְׁקִין וּכְדִלְקַמָּיהּ בְּסָעִיף ו׳: **(יג) בְּאֶחָד מִשִּׁבְעָה מַשְׁקִין.** אֲבָל שְׁאָר מִינֵי מַשְׁקִין הַנִּסְחָטִין מִן הַפֵּרוֹת אֵינָם חֲשׁוּבִין מַשְׁקִין: **(יד) דְּבַשׁ.** דְּבוֹרִים, וְלֹא שֶׁל תְּמָרִים אוֹ שֶׁל מִין אַחֵר. כָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים כָּל הַמַּשְׁקִין שֶׁנִּקְרְשׁוּ בֵּין עַל יְדֵי בִּשּׁוּל בֵּין עַל יְדֵי צְנָה עַד שֶׁאֵין בָּהֶם טוֹפֵחַ עַל מְנָת לְהַטְפִּיחַ לֹא חָשִׁיבִי מַשְׁקֶה, [ג]וְדַעַת הַתּוֹסָפוֹת (פסחים יד: ד״ה אפילו) שֶׁאֲפִלּוּ חָזְרוּ וְנִמּוֹחוּ אַחַר כָּךְ, (יל) זוֹלַת יַיִן אוֹ מַיִם, (טו) וְהוּא הַדִּין חָלָב שֶׁנִּקְפָּא כְּשֶׁחָזְרוּ (טו) וְנִמּוֹחוּ חֲשִׁיבִי מַשְׁקֶה. וּלְפִי זֶה מֻרְקָחַת הַמְּטֻגָּן בְּדְבַשׁ [ד]אִם הַדְּבַשׁ שֶׁעֲלֵיהֶן קָרוּשׁ עַד שֶׁאֵין בָּהֶם טוֹפֵחַ עַל מְנָת לְהַטְפִּיחַ לְכַלַּי עִלְּמָא מַתָּר לֶאֱכֹלָן בְּלֹא נְטִילָה, וְאִם הַדְּבַשׁ אֵינוֹ קָרוּשׁ דַּעַת הַבַּ״ז (סק״ז) דַּחֲשִׁיב מַשְׁקֶה, וְדַעַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ז) דְּלֹא חֲשִׁיב מַשְׁקֶה, כֵּיוָן שֶׁעּוֹמֵד הַדְּבַשׁ הַזֶּה לַאֲכִילָה וְלֹא לְמַשְׁקֶה שֵׁם אֹכֶל עָלָיו, וְהַחַיֵּי אָדָם (ח״א כלל לו ס״ה) הִכְרִיעַ דְּיֵשׁ חִלּוּק בָּזֶה דְּאִם קָנָה הַדְּבַשׁ וַעֲדַיִן הוּא מְעֹרָב בְּשַׁעֲנָה, וְהַתִּיכוֹ עַל מְנָת כֵּן כְּדֵי לְטָגֵן בּוֹ, אִם כֵּן מֵעוֹלָם לֹא הָיָה עָלָיו שֵׁם מַשְׁקֶה, כֵּיוָן שֶׁהַתִּיכוֹ בִּשְׁבִיל אֲכִילָה וְאֵין צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם, אֲבָל הַקּוֹנֶה דְּבַשׁ שֶׁכְּבָר מְהֻתָּךְ מִן הָעוֹשִׂים מַשְׁקֶה [מָעִד], וְיָדוּעַ שֶׁהֵם מְהֻתָּכִים כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מַשְׁקֶה, צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם אַף עַל גַּב שֶׁמְּטֻגָּן בּוֹ אֹכֶל. [ה]וְעַיֵּן בְּדֶרֶךְ הַחַיִּים (דיני נט״י לסעודה ס״ו) שֶׁכָּתַב דְּאִם אוֹכֵל הַמְּרֻקָּחַת עַל יְדֵי מַזְלֵג יֵשׁ לְהָקֵל דְּאֵין צָרִיךְ נְטִילָה. וְכָל זֶה בְּמֻרְקָחַת הַמְּטֻגָּן בְּדְבַשׁ, אֲבָל הַמְּטֻגָּן בְּצוּקָעֵר אֵין צָרִיךְ נְטִילָה לִכְלַי עִלְּמָא דְּלֹא הָוֵי מַשְׁקֶה [אַחֲרוֹנִים]: **(טו) שֶׁמֶן.** הֵינוּ שֶׁמֶן זַיִת [בַּיִת יוֹסֵף (ד״ה

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובשו״ע הרב (ס״ב) כתב כהמג״א שאפילו כל שהוא צריך נְטִילַת יָדַיִם בלא ברכה. **ב]** בשו״ע הרב (סי׳ ריב ס״ו) כתב: וכל פת שהיא טפילה לענין ברכה היא טפלה ג״כ לענין נטילת ידים וא״צ ליטול ידיו אפילו אוכל כביצה. ובסידור (סדר ברכת הנהנין פ״ג ה״ב) כתב: ומכל מקום יש ליזהר שלא לאכול כי אם פחות מכביצה. עוד כתב בסידור (סדר נטילת ידים ה״ח): אבל אם טועם הפת קודם שישתה כדי שלא ישתה על ליבא ריקנא ויזקקנו צריך לברך המוציא, וצריך ליטול ידיו כהלכה, אלא שלא יברך על נטילת ידים. **ג]** ובשו״ע הרב (ס״ט) כתב שכל המשקין אע״פ שנקרשו לגמרי אם חזרו ונימוחו חוזרים להיות תורת משקה עליהם. **ד]** בשו״ע הרב (ס״ז) הביא שיש אומרים שהדבש אינו יוצא מתורת משקה לעולם אפילו נקפה ונקרש לגמרי ואין בו משקה טופח כלל, וכתב: ויש לחוש לדבריהם, ומכל מקום אם אין מים מצוים בקל לפנינו יוכל לאכול בכך או בסכין אף אם דרך מרקחת זו להיאכל ביד, שאין להחמיר כל כך בזה ולגזור שמא מאחר שיש מתירין ליגע. אבל אם יש על המרקחת דבש טופח על מנת להטפיח אין להקל כלל אפילו ע״י כף או סכין [וכל זה בדבש שעומד למשקה אבל בדבש העומד לאכילה מיקל לאכול בכף כדלהלן]. ובסידור (סדר נטילת ידים הכ״א) כתב שיש להקל בדבש אם אוכל בסכין, שאין צריך נטילת ידים. **ה]** בשו״ע הרב (שם) כתב גם כן להקל ע״י כף או סכין. אמנם בתנאי שבשעת יציאת הדבש מהשעונה היתה מחשבתו לאכילה בלבד. ובסידור (שם) התיר עד ידי כף אף במקום שחישב על הדבש לשתיה, וכשחישב על הדבש לאכילה מתיר אפילו ביד, עכ״פ לענין מרקחת. עוד כתב בשו״ע הרב (ס״ח) דכל זה במרקחת שהדבש ניכר בה בפני עצמו בתוכה או על גבה, אבל אם אין הדבש ניכר בה בפני עצמה, שנעשה גוף אחד מעורב עם המרקחת, בענין שאין במרקחת זו דבש טופח על מנת להטפיח ניכר בפני עצמו בלי תערובת אוכל הנימות, אין צריך נטילה דנעשה גוף אחד עם האוכל, והוא ראוי לאכילה, דהיינו שהמרקחת עבה קצת שאין דרך בני אדם לגמעה ולבלוע בבת אחת בלי היפוך בלשון כלל. ואם המרקחת רכה כל כך שדרך בני אדם לגמעה ולבלוע בלי להפך בלשון אז דינה כמשקה, ובמשקה קיימא לן דהשותה משקה אין צריך נטילה, ואם מטבל בה מאכל אז צריך נטילת ידים דהוי כדבר שטיבולו במשקה, והוא שהדבש הוא הרוב. ובסידור (הכ״א) כתב שאם הדבש נמחה ונעשה גוף אחד עם האוכל, הולכים אחר הרוב, דהיינו שאם הדבש הרוב דינו כמשקה, ואם המאכל הוא הרוב דינו כאוכל.

עוז והדר Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

(ט) (טז) חָלָב, טַל, (י) (יז) דָּם, (יח) מַיִם) [ז]וְלֹא נִתְנַגֵּב, וַאֲפִלּוּ (יט) אֵין יָדָיו נוֹגְעוֹת בִּמְקוֹם הַמַּשְׁקֶה, צָרִיךְ נְטִילָה (כ) בְּלֹא (יא) [יא] בְּרָכָה. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ אֵינוֹ מְטַבֵּל רַק רֹאשׁ (יב) הַיָּרָק אוֹ הַפְּרִי, (כא) אֲפִלּוּ הָכִי יִטֹּל בְּלֹא בְּרָכָה (בית יוסף (ד"ה ולאו)): ה [ח]הַנּוֹטֵל יָדָיו לְפֵרוֹת, (כב) הֲרֵי זֶה מִגַּסֵּי הָרוּחַ. הַגָּה: וְדַוְקָא שֶׁנּוֹטְלָן בְּתוֹרַת חִיּוּב, אֲבָל אִם נוֹטְלָן מִשּׁוּם נְקִיּוּת, (כג) שֶׁלֹּא הָיוּ יָדָיו נְקִיּוֹת, מֻתָּר (הגהת סמ"ק (מצוה קפ"ח הגה"ה ג)). [ט]וּבְשַׂר צָלִי, (כד) יֵשׁ מִי שֶׁנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו אַף עַל פִּי שֶׁמֹּהַל טוֹפֵחַ עָלָיו דִּינוֹ כְּפֵרוֹת. [י]וְתַבְשִׁיל (יג) מֵחִטִּים (כה) וְהֵם נְגוּבִים (כו) דִּינוֹ כְּפֵרוֹת:

בְּאֵר הַגּוֹלָה

ז בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ולאו). ח חֻלִּין ק"ו (ע"א). ט מִדִּבְרֵי הָרַשְׁבָּ"א שָׁם (קז: ד"ה הא). י מָרְדְּכַי פֶּרֶק ח' דִּבְרָכוֹת (סי' קצב).

בַּאֵר הֵיטֵב

וְלֹא שֶׁמֶן שׁוּמְשְׁמִין. גִּנַּת וְרָדִים חֵלֶק אֹרַח חַיִּים כְּלָל (י"א) [א'] סִימָן כ"ט וּמַטֵּה יוֹסֵף חֵלֶק ב' סִימָן י"ח (אות יג): (ט) חָלָב. וּמֵי חָלָב הֲרֵי הֵם כְּחָלָב, וְהוּא אַחַר שֶׁעוֹשִׂין הַגְּבִינָה נִשְׁאָר אַחֲרָיו חָלָב מְעֹרָב עִם אֹכֶל צָף מִלְמַעְלָה וְאוֹתוֹ הַנִּשְׁאָר נִקְרָא מֵי חָלָב. מַטֵּה יוֹסֵף שָׁם (אות יד). חָלָב חָמוּץ הַנִּקְרָא יָגוּרְ"ט צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם. מַטֵּה יוֹסֵף שָׁם וְעַיֵּן יַד אַהֲרֹן (הגב"י): (י) דָּם. כְּדֵי נַסְבָּהּ דְּאָסוּר לֶאֱכֹל דָּם. וְדַם דָּגִים וַחֲגָבִים לֹא מִקְרֵי מַשְׁקֶה, וְאֶפְשָׁר דְּמַיְירֵי שֶׁאוֹכֵל דָּם מִפְּנֵי רְפוּאָה וּפִקּוּחַ נֶפֶשׁ מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ח): (יא) בְּרָכָה. שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא מִשּׁוּם נְקִיּוּת. וּבְלֶחֶם חֲמוּדוֹת (דברי חמודות חולין פ"ח אות מא) כָּתַב דְּהָעוֹלָם נוֹהֲגִים שֶׁלֹּא לִטֹּל וְיֵשׁ לָהֶם עַל מִי שֶׁיִּסְמְכוּ שֶׁהַתּוֹסָפוֹת (פסחים קטו. ד"ה כל) סוֹבְרִים כֵּן. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ח) וְעַיֵּן עֲטֶרֶת זְקֵנִים. וּבְמַטֵּה יוֹסֵף סִימָן י"ח (ס"ק יט) כָּתַב דְּהַמֵּקֵל הוּא מִכְּלַל הַמְזַלְזֵל בִּנְטִילַת יָדַיִם הַנֶּעֱקָר מִן הָעוֹלָם וְחַיָּב נִדּוּי עַל כֵּן יְרֵא שָׁמַיִם יִזָּהֵר בַּדָּבָר וְאַל יָחוּשׁ לְמִנְהָג הָרַע עַיֵּן שָׁם: (יב) הַיָּרָק. וְהוּא הַדִּין אִם אוֹכֵל בְּכַף צָרִיךְ נְטִילָה לְדָבָר שֶׁטִּבּוּלוֹ בְּמַשְׁקֶה, מִיהוּ אִם הַטִּבּוּל הוּא בְּמַשְׁקֶה שֶׁהוּא מְבֻשָּׁל גַּם לְמַאן דְּמַחְמִיר לִטֹּל יָדָיו גַּם בִּמְבֻשָּׁל אִם אָכַל בְּכַף אֵין לְהַחְמִיר דְּתַרְתֵּי חֻמְרוֹת לָא עָבְדִינַן. [שְׁיָרֵי] כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב"י סק"ד) וּמַטֵּה יוֹסֵף שָׁם (אות כד) עוֹלַת תָּמִיד (סק"ה): ה (יג) מֵחִטִּים. רַשַׁ"ל (יש"ש חולין פ"ח סי' יח) כָּתַב דִּבְכָל הָנֵי אֲפִלּוּ מַשְׁקֶה טוֹפֵחַ עֲלֵיהֶם לֹא נִקְרָא טִבּוּל בְּמַשְׁקֶה וְלֹא גָּזְרוּ אֶלָּא בְּמַה שֶּׁצָּרִיךְ לִטְבֹּל אוֹתָהּ אֲבָל לֹא בְּלַחְלוּחִית שֶׁל עַצְמוֹ. וְט"ז (סק"ט) חוֹלֵק וְכָתַב דְּאַף מִצַּד לַחְלוּחִית עַצְמוֹ

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

[יא] בְּרָכָה. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב, וְעַיֵּן בִּרְכֵּי יוֹסֵף (סק"ו) שֶׁאִם אַחַר שֶׁבֵּרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן תֵּכֶף הֵבִיאוּ לְפָנָיו דָּבָר שֶׁטִּבּוּלוֹ בְּמַשְׁקֶה אֵינוֹ צָרִיךְ לִטֹּל יָדָיו וְקַיֵּימְתֵּיהּ מִסְּבָרָא וְשׁוּב מָצָאתִי בְּשֵׁם הָרַדְבַּ"ז (ח"ח סי' כז) כו'. וְעַיֵּן שָׁם שֶׁאֲפִלּוּ לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיָּבִיאוּ לְפָנָיו וְלֹא נִתְכַּוֵּן בִּשְׁעַת נְטִילָה אֵין צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם פַּעַם אַחֶרֶת כֵּיוָן שֶׁלֹּא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִיָּדָיו עַיֵּן שָׁם. וּקְצָת צָרִיךְ עִיּוּן דְּאִם כֵּן לֶאֱכֹל פַּת נַמִּי שֶׁכָּתַב כֵּן וְהֵבִיא רְאָיָה מִמַּתְנִיתִין פֶּרֶק בָּתְרָא דִּתְרוּמוֹת (מ"ג) עַיֵּן שָׁם: וּמַה בְּכָךְ שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִסְּעוּדַת פַּת, וְצָרִיךְ לוֹמַר דִּלְעִנְיַן דָּבָר שֶׁטִּבּוּלוֹ בְּמַשְׁקֶה יֵשׁ לְהָקֵל טְפֵי:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

והא)], וּמַשְׁמַע דִּשְׁאָר שְׁמָנִים אֵינָם בִּכְלַל מַשְׁקֶה: (טז) חָלָב. וְהוּא הַדִּין (יז) מֵי חָלָב (יח) אוֹ חֶמְאָה כְּשֶׁנִּמּוֹחָה, וְלָכֵן הַטּוֹבֵל בָּהֶם דְּבַר מַאֲכָל צָרִיךְ לִטֹּל יָדָיו, וְאִם הָיָה הַחֶמְאָה (יט) קְרוּשָׁה אֵין צָרִיךְ לִטֹּל יָדָיו, דְּחֶמְאָה קְרוּשָׁה הָוֵי כְּאֹכֶל. וְהָאוֹכֵל דָּבָר הַמְטֻגָּן בְּחֶמְאָה (כ) כְּשֶׁהִיא לַחָה עַל גַּבּוֹ צָרִיךְ לִטֹּל יָדָיו, וּבְחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל לו ס"ו) כָּתַב דְּדַוְקָא כְּשֶׁנִּמּוֹחַ הַחֶמְאָה בְּמַחֲבַת בִּשְׁעַת הַטִּגּוּן קֹדֶם שֶׁהִנִּיחַ הָאֹכֶל לְתוֹכוֹ וְנַעֲשָׂה עָלֶיהָ שֵׁם מַשְׁקֶה מִקֹּדֶם, אֲבָל כְּשֶׁנִּמּוֹחַ אַחַר כָּךְ קַיְימָא לָן (סימן שכ ס"ד) דְּמַשְׁקֶה הַבָּאָה לְתַקֵּן אֹכֶל אֹכֶל הוּא, וְהָאוֹכֵל דָּבָר הַמְטֻגָּן בְּשׁוּמָן אוֹ בְּמֵי בֵּיצִים לְכֻלֵּי עָלְמָא לָא הָוֵי מַשְׁקֶה [אַחֲרוֹנִים]: (יז) דָּם. כְּדֵי נַסְבָּהּ דְּהָא אָסוּר לֶאֱכֹל דָּם, וְדַם דָּגִים וַחֲגָבִים לֹא מִקְרֵי מַשְׁקֶה. וְאוּלַי דְּמַיְירֵי שֶׁאוֹכֵל הַמַּאֲכָל בְּטִבּוּל בְּדָם מִפְּנֵי רְפוּאָה וּפִקּוּחַ נֶפֶשׁ: (יח) מַיִם. וּמֶלַח (כא) הֶעָשׂוּי מִמַּיִם הָוֵי מַשְׁקֶה, וְלָכֵן אִם אוֹכֵל צְנוֹן בְּמֶלַח הָוֵי דָּבָר שֶׁטִּבּוּלוֹ בְּמַשְׁקֶה וְצָרִיךְ לִטֹּל יָדָיו [דֶּרֶךְ הַחַיִּים (דין נט"י לסעודה ס"ט)]. וְנִרְאֶה דְּמַיְירֵי כְּשֶׁהַמֶּלַח הָיָה לַחָה בִּשְׁעַת טִבּוּל, דִּבְסְתָם מֶלַח שֶׁהוּא קָרוּשׁ הֲלֹא אֵין שֵׁם מַשְׁקֶה עֲלֵיהֶן וְכַנַּ"ל בְּאוֹת י"ד: (יט) אֵין יָדָיו נוֹגְעוֹת. גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִגַּע בּוֹ: (כ) בְּלֹא בְּרָכָה. כִּי יֵשׁ מִקְצָת הָרִאשׁוֹנִים דִּסְבִירֵי שֶׁלֹּא הִצְרִיכוּ חֲכָמִים נְטִילַת יָדַיִם לְדָבָר שֶׁטִּבּוּלוֹ בְּמַשְׁקֶה אֶלָּא בִּימֵיהֶם שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים בְּטָהֳרָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן עַכְשָׁו שֶׁכֻּלָּנוּ טְמֵאֵי מֵתִים, וּלְכָךְ לֹא יְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם שֶׁסָּפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל. וְהִנֵּה בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ח) הֵבִיא בְּשֵׁם הַלֶּחֶם חֲמוּדוֹת (דברי חמודות חולין פ"ח אות מא) דְּהָעוֹלָם נוֹהֲגִים שֶׁלֹּא לִטֹּל, וְיֵשׁ לָהֶם עַל מַה שֶּׁיִּסְמְכוּ הַיְנוּ עַל מִקְצָת הָרִאשׁוֹנִים הַנַּ"ל, אֲבָל הַרְבֵּה אַחֲרוֹנִים הֶחְמִירוּ מְאֹד בַּדָּבָר וְכָתְבוּ דְּהָעִקָּר כְּרֹב הַפּוֹסְקִים דְּצָרִיךְ נְטִילָה מִדִּינָא אַף בַּזְּמַן הַזֶּה, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א שֶׁגַּם דַּעְתּוֹ כֵּן וְהֶחְמִיר מְאֹד בָּזֶה שֶׁאַף צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל זֶה, וְלָכֵן אַף דְּהָעוֹלָם אֵין נוֹהֲגִין לְבָרֵךְ, עַל כָּל פָּנִים אֵין לְהָקֵל לֶאֱכֹל בְּלִי נְטִילָה. וְצָרִיךְ לָזֶה (כב) כָּל דִּינֵי נְטִילָה כְּמוֹ לְפַת. [א]וּמִכָּל מָקוֹם בִּפְחוּת מִכַּזַּיִת נִרְאֶה לִי *) שֶׁאֵין לְהַחְמִיר בָּזֶה כְּלָל, דַּאֲפִלּוּ בְּפַת הַרְבֵּה אַחֲרוֹנִים מְקִלִּין וְכַנַּ"ל בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"י): (כא) אֲפִלּוּ הָכִי יִטֹּל וְכוּ'. דְּחָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יִטְבְּלֶנּוּ כֻּלּוֹ: ה (כב) הֲרֵי זֶה מִגַּסֵּי הָרוּחַ. שֶׁמַּרְאֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא מְדַקְדֵּק בְּמִצְוֹת בְּמַה שֶּׁאֵין צָרִיךְ, דְּמִדִּינָא לֹא תִּקְּנוּ כְּלָל נְטִילַת יָדַיִם לְפֵרוֹת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בְּסָעִיף קָטָן ב' עַיֵּן שָׁם. וְדַע דְּמַה דְּאָסוּר בְּתוֹרַת חִיּוּב הוּא אֲפִלּוּ (כג) אִם לֹא יְבָרֵךְ עַל נְטִילָה זוֹ, כֵּיוָן שֶׁנּוֹטְלָן מִשּׁוּם מִצְוַת נְטִילָה: (כג) שֶׁלֹּא הָיוּ יָדָיו נְקִיּוֹת. (כד) עַיֵּן בָּאַחֲרוֹנִים שֶׁהִסְכִּימוּ דַּאֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לָהֶם שׁוּם לִכְלוּךְ וְטֻמְאָה, רַק שֶׁרוֹצֶה לְהַחְמִיר עַל עַצְמוֹ לִטֹּל יָדַיִם מִשּׁוּם כְּבוֹד הַבְּרָכָה גַּם כֵּן מֻתָּר, וְהָא דְּנָקַט הָרַמָ"א וְלֹא הָיוּ יָדָיו נְקִיּוֹת, לְאַשְׁמוּעִינַן דַּאֲפִלּוּ בְּאֹפֶן זֶה דִּבְוַדַּאי צָרִיךְ מִדִּינָא לִרְחֹץ יָדָיו מִשּׁוּם הַבְּרָכָה, מִכָּל מָקוֹם אֵין לִטְּלָן דֶּרֶךְ חִיּוּב נְטִילָה כַּדִּין, רַק דֶּרֶךְ רְחִיצָה בְּעָלְמָא: (כד) יֵשׁ מִי שֶׁנִּרְאֶה וְכוּ'. כָּתְבוּ (כה) הָאַחֲרוֹנִים דְּכֻלֵּי עָלְמָא מוֹדִים בָּזֶה דְּמֹהַל הַיּוֹצֵא מִן הַבָּשָׂר לֹא חָשִׁיב מַשְׁקֶה, (כו) אַךְ אִם מַשְׁקֶה טוֹפֵחַ מִמַּיִם שֶׁעָלָיו שֶׁהוּדַח קֹדֶם הַצְּלִיָּה פְּשִׁיטָא דְּנִקְרָא מַשְׁקֶה, אֶלָּא שֶׁאֵין דֶּרֶךְ צָלִי לִהְיוֹת טוֹפֵחַ מֵהַמַּיִם (כז) שֶׁמִּתְיַבֵּשׁ בְּעֵת הַצְּלִיָּה, וְדַעַת הַגְּרָ"א [ב]דְּאִם הוּדַח בְּמַיִם קֹדֶם הַצְּלִיָּה, אָז גַּם עַל הַמֹּהַל הַיּוֹצֵא מֵהַבָּשָׂר יֵשׁ שֵׁם מַשְׁקֶה: (כה) וְהֵם נְגוּבִים. רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁנִּתְנַגְּבוּ מֵרֹטֶב שֶׁעֲלֵיהֶם, דְּאִלּוּ הֵם טוֹפְחִים מֵהָרֹטֶב הֵם בִּכְלַל דָּבָר שֶׁטִּבּוּלוֹ בְּמַשְׁקֶה וְצָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם: (כו) דִּינוֹ כְּפֵרוֹת. וְהָאַחֲרוֹנִים (כח) הִסְכִּימוּ דְּמִינֵי תַבְשִׁיל כֵּיוָן שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לִגַּע בּוֹ בַּיָּד אֶלָּא לֶאֱכֹל בְּכַף אֵין צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם, (כט) וַאֲפִלּוּ אִם נוֹגֵעַ בּוֹ בְּדֶרֶךְ מִקְרֶה בְּתוֹךְ הַכַּף גַּם כֵּן אֵין צָרִיךְ נְטִילָה, וְכֵן נוֹהֲגִין, אֲבָל מַה שֶּׁדֶּרֶךְ לִגַּע בּוֹ בְּיָדָיו (ל) אַף עַל פִּי שֶׁאוֹכֵל בִּכְלִי לֹא מְהַנֵּי. [ג]פֵּרוֹת הַמְבֻשָּׁלִים בְּמַיִם יֵשׁ דֵּעוֹת (לא) בֵּין הָאַחֲרוֹנִים אִם צְרִיכִים נְטִילַת יָדַיִם, וְעַל כֵּן נָכוֹן לְהַחְמִיר לְאָכְלָן עַל יְדֵי כַּף אִם יֵשׁ מַשְׁקֶה טוֹפֵחַ עֲלֵיהֶן, (לב) וּבְכְבוּשִׁים [כְּגוֹן אוּגֶערְקֶעס וּכְהַאי גַּוְנָא] בְּוַדַּאי נָכוֹן לְהַחְמִיר לִטֹּל יָדַיִם, אִם לֹא שֶׁנִּתְנַגְּבוּ מִמַּיִם שֶׁעֲלֵיהֶן.

*) אָמְנָם מֵהַטּוּר (סימן תע"ג ותפ"ו) לֹא מַשְׁמַע כֵּן עַיֵּן שָׁם, וּבְטֵלָה דַּעְתִּי מִפְּנֵי דַּעְתּוֹ הָרְחָבָה. בהדפסה מאוחרת יותר הוסיף המחבר: וְעַיֵּן שָׁם בְּבֵאוּר הֲלָכָה בְּסִימָן תע"ג סָעִיף ו' (ד"ה פחות):

שַׁעַר הַצִּיּוּן

הַגָּאוֹן מְלִיסָא (דרך החיים) הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם (סק"ו) מַשְׁמַע שָׁם דְּיַיִן אוֹ מַיִם אֲפִלּוּ כְּשֶׁהֵם קְרוּשִׁים חֲשִׁיבֵי מַשְׁקֶה, וְאֵינוֹ כֵּן. וַאֲפִלּוּ אִם תִּמְצֵי לוֹמַר דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּיַיִן קָרוּשׁ חָשִׁיב מַשְׁקֶה דִּיפָרֵשׁ הַמִּשְׁנָה שָׁם כְּפֵרוּשׁ הָרַמְבַּ"ם, עַל כָּל פָּנִים בְּמַיִם אִיתָא בְּתוֹסֶפְתָּא (טהרות פ"ב ה"ו) בְּהֶדְיָא דִּכְשֶׁהֵם קְרוּשִׁים לֹא חֲשִׁיבֵי מַשְׁקֶה וְצָרִיךְ עִיּוּן, וְאוּלַי חָסֵר שָׁם בַּדְּפוּס תֵּבוֹת אֲפִלּוּ חָזְרוּ וְנִמּוֹחוּ הַכָּתוּב בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ז): (יז) מִשְׁנָה בְּמַכְשִׁירִין פֶּרֶק ו' (מ"ה) וְעַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב (סק"ט) וְעַיֵּן פְּרִי מְגָדִים (א"א סק"ז): (יח) ט"ז (סק"ט) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (דין נט"י לסעודה ס"ה): (יט) וְאִם טָבַל מַאֲכָל חַם וְנִמּוֹחַ עַל יְדֵי זֶה מַשְׁמַע מֵחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל לו ס"ו) דְּאֵין צָרִיךְ נְטִילָה, מִיהוּ כָּל זֶה שַׁיָּךְ אִם לֹא טָבַל רַק פַּעַם אַחַת, אֲבָל כְּשֶׁטָּבַל הַמַּאֲכָל אַחַר כָּךְ עוֹד פְּעָמִים כְּשֶׁכְּבָר הָיָה הַחֶמְאָה נִמּוֹחַ, מִסְתַּבְּרָא דְּצָרִיךְ נְטִילָה: (כ) דֶּרֶךְ הַחַיִּים (דין נט"י לסעודה ס"ה): (כא) וּמֶלַח שֶׁחוֹפְרִין מִן הַקַּרְקַע מִצַּד בִּפְרִי מְגָדִים (א"א סק"ח) לְהָקֵל: (כב) פְּרִי מְגָדִים. עוֹד כָּתַב דְּאֶפְשָׁר שֶׁיֵּשׁ לְהָקֵל בְּכוֹרֵךְ יָדָיו בְּמַפָּה, אוֹ שֶׁלּוֹבֵשׁ בָּתֵּי יָדַיִם עַיֵּן שָׁם: ה (כג) פָּשׁוּט: (כד) מַאֲמַר מָרְדְּכַי (ס"ק יא) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (כה) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"י) וְט"ז (סק"ח) וְאֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק טו) וְהַגְּרָ"א: (כו) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"י): (כז) ט"ז (סק"ט) וְכֵן מוּכָח מִמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"י): (כח) ט"ז (סק"ט) וְהַגְּרָ"ז (ס"ג) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (דין נט"י לסעודה ס"ה) וְחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל לו ס"ח) וּמָגֵן גִּבּוֹרִים (שלטי הגבורים סק"ז): (כט) הַגְּרָ"ז (ס"ג): (ל) אַחֲרוֹנִים: (לא) עַיֵּן בְּדֶרֶךְ הַחַיִּים (דין נט"י לסעודה ס"ז) וְחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל לו ס"ז): (לב) דֶּרֶךְ הַחַיִּים (שם) וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק"ה):

לִיקוּטֵי דִבְרֵי הָרַב: א] ובשו"ע הרב (ס"ג) לא חילק בין כזית לפחות מכזית. **ב]** ובשו"ע הרב (ס"י) כתב: מוהל היוצא מבשר צלי אינו נקרא משקה ואפילו הודח הבשר במים קודם הצלייה. **ג]** ובשו"ע הרב (ס"ו) כתב שצריך נטילת ידים כל זמן שלא נתנגב עד שלא יהא בו טופח על מנת להטפיח, ולכן ינגב אותו תחילה ממשקה שעל גביו, ואף שחוזר ומתלחלח ממשקה הנסחט מתוכו כשנוטלו בידו אין בכך כלום, או יאכלנו על ידי כף אם הוא דבר שדרכו לאכול על ידי כף.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah